

עם ועדת הכלכלה בנגב (2)

נאות דשא ונחושת בערבה

י. אופיר

לא הרחק מכפר ירוחם מסתיים כביש ה"אספלט" סוג ב" ומתחילה דרך עפר המשתל"שלת סמוך לחומות המכתש הגדול בואכה למעלה העקרבים. שלל צבעים מכסה את ה"הרים השוממים מסביב, הלי אבנים וחול מתי רוממים ליד ערוצים וגאיות. פה ושם נתי קלת העין בעץ בודד ובצמחיית-כר העולה כפורחת בלב הישימון.

אנו מתקרבים למעלה העקרבים, אל מצבת הזכרון שהקימו סוללי הדרך מחיל ההנדסה של צבא ישראל. כאן נשחזו נוסעי האוטו-בוס בדרום האילת לפני שנחיים. מכאן מתחילה הדרך להסתלסל בסחרחורת איננה ב" מורד ההר. שוב, שלל צבעים במלוא האופק ומרהוק נשקף הזרחהר הנזשא על קוהתו את הדראמה העצובה של יציאת מצרים ומתי המדבר. האמנם כאן נדדו אבותינו 40 שנה, במרחק של 5 שעות נסיעה מירושלים? הגענו לעין חצבה. מכאן נמשך שביל העפר במדבר מאיים ורק פה ושם מעגנת את ה"עין היבשה נאוה בודד המפכה מים חיים ומצ" מיח עצים. עוד מעט נעבור את עין-יהב ואת באר צופר ונוכל לשמוע מפי המודיק מר עקיבא עצמון דברי הסבר על תכניות להקמת ישובים חקלאיים ליו נאות המדבר.

כאשר ניסו לראשונה לקדוח בארות בנגב לענו לכך המומחים המקצועיים. הם לא האמינו כי מקורות מים יתגלו בלב הערבה. אך למרות זאת קדחו, התאכזבו, הוסיפו לק"דוח ומצאו בקורות מים, לא רבים ולא מתור קים ביותר, אבל מקורות אלה מאפשרים הקמת שרשרת ישובים חקלאיים לאורך ה"דרך המובילה" לאילת.

בעין יהב היה המעיין מספק רק 35 מ"מ"ע מים לשעה. משרד החקלאות העמיד במקום תחנת נסיון חקלאית, אך עד מהרה נתיאש והמקום הועבר לטיפול הגנ"ע. כוס הפורי עונת לא נתמלאה עדיין, ונערי הגנ"ע נת"פסו לפתע בתוך החום גנוע מלריה. הם נאלצו לעזוב את הנקודה ושוב הועברה ה"תחנה למשרד הפיתוח שהחל בקידוחים, למ"רות קדחת המלריה. כיום חזר משרד החק"

לאות להחזיק בנקודה, אחרי שנחגלו מקו"רות מים חיים בכארות המספקות כ"225 מ"מ"ע מים לשעה. הטטח מיכן איפוא להת"ישובות ולגידולי המרים, זיתים וגויאבות.

אנו נוסעים הלאה

בדרך כבר הספיקו עמודי החול לכסות את כולנו ושוב אין מבחינים בין נהג לבין הבר כנסת. כולנו יושבים צמודים לכסאות, עטו"פים במספחות עמוסות חול ומשהדלים לשוא לנשום קצת אויר רענן, ללא לים וחול. מזג האויר נאה, וכימות אדר קשה להאר את הנאי האקלים הקשים של ימות הקיץ. אכן, לא קלה הדרך לאילת.

בינתיים שממה נוסביב. בינתיים משמש המקום תחנה מרגוע לחיילים יגיעים העושים את דרכם בלב הערבה.

חלפה על פנינו באר ירוחם. מכאן מסתעף הכביש החדש המוביל צפונה דרך המכתש הענקי. אולם אנו יורדים ומגיעים ליטבתה היושבת ליד עין-רדיאן. מכאן שותה אילת את מימיה. מכאן נמשכים הצנורות המובי"לים מים חיים, דרך של 40 ק"מ לחוף י"מ"סוף. 460 מ"מ"ע מים מפיקים הבאר והמעין, והמקום טוב לגידולים חקלאיים שונים. כבר נטעו עצי הומר וגני פרי וירק. בהוך מסתרי ההר הסמוך כבר מגדלים כבשים, עזים וער"

פות, ואף המור בודד עומד ומשקיף על ה"ישימון הקם לתחיה. אכן, עין-רדיאן עתידה לספק חלק מן התוצרת החקלאית שעיר ה"עתיד אילה תזדקק לה. בינתיים אפשר לעלות על הגבעה הסמוכה ולהשקיף על הוד הנוף המתגלה מסביב. שלח ידך וגע בהרי אדום המתרוממים באופק אל-על. הבט בעיניך וראה את חול המדבר מתכסה שטיח ירק מרענן.

מרבצעי הנחושת בתמנע -

עתידה של ישראל

התכניות החקלאיות של משרד הפיתוח אינן מסוגלות, אחרי הכל, להחיות את ה"שממה. מה בצע כעגבניות של יטבתה אם לא יהיה שוק קרוב לשחקן? והשוק העתידי לבוא הוא אילת המוקמת והולכת. מחר נהיה באילת ונוכל לעמוד על הבעיות הכלכליות של חוף זה, בינתיים אנו עומדים בתמנע, וראשי משרד הפיתוח מסבירים לנו, כי בתנא"ים הנוכחיים עתידה תמנע לספק את עיקר כלכלתה של אילת.

אנו סוטים מן הכביש, חוזרים אל בין ה"הרים המאזימים ומוריקים חליפות. השביל מוביל אל מכרות המלך שלמה. ענני חול מכסים את העין, אך מבין העננים אפשר כבר להבחין בסימנים של ישוב המוקם והר"לך בקצב קדחתני. מישהו ממשרד הפיתוח לוחש לי באוזן:

— מכל תכניות הפיתוח של המתצבים, תמנע היא הממשית ביותר, חבל שעד כה לא עשו די לפיתוחה.

קשה לדעת את מי מאשים איש-הפיתוח בחוסר המעשה. את דוב יוסף? אבל הבה נרד מן המכונות, נתנער מגלי החול, נמרחץ קמעה וננשום.

פועלים מקבילים את פני האורחים. לאטי לאט מתנערים חברי הכנסת והעתונאים מן

השכבה המלבינה המכסה את כל גופם, מ"מהרים לברו ומתרחצים במשחת גילוח. אחד המארחים מסביר כי משחת גילוח יפה נגר הליט והחול.

עוד מעט ואנו יושבים ליד שולחנות ערו"רים בחדר האוכל ושומעים את הרצאתו של מר בודינקין, מנהל מחצבי הנגב. מקלו בידו ומסה ענקית שטוחה מאחוריו, וכך עומד הוא ומצביע על תכניות המפעל, על תכניות מתקניו ועל סיכויו המשקיים. הרצאתו מקי"פה. הוא מספר על תולדות "מחצבי ישראל", חברה ממשלתית שהוקמה בשנת 1951 כהון ממשלתי. בתחילה כללה חברה זו גם את מפ"עלי הפוספטים "חרסינה וחול זך" וחברת "תובלה" למשאות. עתה הופרדה החבילה, "מחצבי ישראל" היא חברה לעצמה וכוללת מעבדות שונות ועובדי המחצבים, בסך הכל כ"450 איש, מהם 78 מהנדסים וטכנאים.

מה השיג ההון הממשלתי הרב שהוזרם ל"מחצבי ישראל"? — על כך משיב מר בודינקין: פוזרו אשליות... הון תועפות הר"צא כדי להיחכח שמרבית החלומות על עושר טבעי הטמון באדמתנו — נשארו לפי שעה בגדר חלומות. כרו 20 אלף טונות גפי"רית בבארי, ואח"כ התכרר שעטק זה איננו יפה לניצול מסחרי. ומה עם הנחושת?

כאן הסיכויים מזהירים. מחשוף של אבני נחושת נתגלה בחזית של 1.5 ק"מ ובעובי של 6.5 מטר. ב"7 מיליון טונות עפרה נמ"צא בממוצע 1.4 אחוז נחושת, כמות הראויה להתכבד, מאחר שבארה"ב מוצלים מחצבים המכילים רק 0.5 אחוז נחושת.

תהליך ההפרדה הוא חימי, בעזרת חומ"צה גפריתנית. במפעל יהפכו את העפרה ל"אבקת נחושת בשעור של 80 אחוז ומכאן תישלח האבקה לבלגיה או לגרמניה על מנת

להפכה לנחושת אלקטרונית. בעלי בתי ה"חרושת בחו"ל כבר מציפים אותנו בהצעות לעיבוד תוצרתנו והסיכוי כיום הוא לקבל 950 עד 1100 דולר עבור טונה נחושת.

12.5 מיליון ל"י יושקעו במפעל, מזה 7 מיליון במטבע זר. רוב ההזמנות לציווד כבר בוצעו בחו"ל והרבע האחרון מן הזמנות הוא כשלב של ביצוע. העיקר — בשנת 1957 כבר נוכל לשחק נחושת ממכרות שלמה המלך. נזכה ונחיה ונראה. בינתיים אנו שואלים את

מר בודינקין: מי הם עובדי המפעל? ומר בודינקין מסביר: אנשי אילת. כל ה"כוונה היא לספק פרנסה לאנשי אילת. לא נר"כל לקיים גם ישוב קטן בתמנע וגם ישוב קטן באילת, בדרך זו לא נשיג מאומה. מפ"על תמנע הוא שיקיים את אילת.

שוב אנו שואלים: והלא בכפר ירוחם אין המתיישבים יכולים לעבוד בפוספטים בגלל ריחוק המקום ובגלל בעיות התחבורה, והלא כפר ירוחם רחוק מהפוספטים רק 15 ק"מ, ואילו תמנע רחוקה מאילת 30 ק"מ בדרך של חול?

על כך משיב מר בודינקין כי החישובים כבר נעשו והתכנית היא להעסיק את תושבי אילת בתמנע.

אח"כ ניפגש עם ראש המועצה באילת והוא יאשים את מר בודינקין שהוא מסרב להעסיק פועלים מאילת בגל ריחוק המקום, וכי רק 15 איש מתוך כ"300 עובדים במפעל הם מאילת. שאר הפועלים באו מעירו של מר בודינקין, מרמת-גן.

אכן, דברים מרים כלענה עתידים אנו לש"מוע באילת. לפי שעה אנו נמצאים בתמנע ונהגים לראות את גלי האבנים הירקרקים המכילים בממוצע 1.4 אחוז נחושת. אנו ער"לים לגבעה ומתבוננים מסביב. כאן כרה שלמה המלך את אוצרותיו, אבל כיצד הצליח, אחרי הכל לגלגל את האוצרות מרחק כה רב, עד לירושלים? וכיצד הצליח לפרנס את גורדי עבדיו בישימון זה?

מישהו מסביר: בעקבה אוצרות המים. שלמה המלך החזיק גם בעקבה. הוא היה חכם...